

PUBLIC ACCESS 2004 : extra

Nyhetsbrev om radio, TV, internet och andra medier

- teknik, mediepolitik och yttrandefrihet –

30 september 2004

Detta är en extra utgåva av nyhetsbrevet. Ordinarie utgåvan nr 7 publiceras 8 oktober

ÖPPNA RADION OCH TELEVISIONEN

Lokalt förankrad radio och television kan utvecklas

Rapporten "Öppna radion och televisionen" har överlämnats till statssekreterare Gunilla Thorgren av ämnessakkunnige Christer Hederström, som på kulturdepartementets uppdrag har kartlagt och analyserat de framtida förutsättningarna för icke-kommersiell lokal radio och television. Rapporten avses utgöra ett underlag för regeringens fortsatta arbete med frågorna.

Vid sidan av public service radio och tv respektive privat kommersiell radio och tv finns idag i Sverige i 165 kommuner icke-kommersiella lokala radiostationer och i 91 kommuner icke-kommersiella lokala tv-kanaler. *Närradio och lokal-tv fyller en viktig funktion genom att de möjliggör för olika intressen och åsikter att göra sig hörda i samhällsdebatten. Dessa medier kan därför sägas vara viktiga för demokrati, yttrandefrihet och mångfald, föreningsliv och integration* motiverade kulturdepartementet uppdraget.

Rapporten utgår också från public access-begreppet. För att försäkra sig om att medierna även kan bli *instrument*, som kan bidra till att stärka och utveckla demokratin, är det viktigt att även medborgarna får ett eget och direkt inflytande i bl.a. radio och tv-sfären. En utvecklad public access - *allmänhetens tillgång* – innebär att *medborgarna ges förutsättningar att utan institutionella mellanled själva organisera, producera och distribuera radio och television.*

I rapporten beskrivs systemen för icke-kommersiella kanaler i tio andra länder, bl.a. Danmark, Holland, Tyskland och USA.

Dessa civila samhällets medier utgör en liten del av det svenska medielandskapet när det gäller ekonomi och antalet verksamma. Räckvidden är dock betydande; man kan nå ett par miljoner av befolkningen via radio och tv. Denna räckvidd kan dessutom komma att öka kraftigt om regelsystemet ses över och förnyas, samhället inrättar ett infrastrukturellt stöd till lokala radio- och tv-stationer och när även dessa ges tillgång att sända digitalt i etern via de mark-sända näten.

Kartläggningen har visat att det saknas förutsättningar för att närradion och icke-kommersiell lokal kabel-tv skall kunna överleva i sina nuvarande former. Med tanke på en ökad mediekoncentration och kommersialisering bör istället denna sektor stärkas. De frivilliga insatserna är en grundläggande finansieringsform för de icke-kommersiella radio- och tv-kanalerna. Men statliga insatser behövs för att modernisera lagstiftningen och främja uppbyggnaden av en nationell intresseorganisation samt utforma en effektiv stödordning. Man bör även ta särskild hänsyn till att Sverige idag har blivit det mångkulturella samhälle, som man inte ens kunde föreställa sig när närradion startades för ett kvartssekel sedan.

Radiostationer får sändningstillstånd – inte föreningar

Den internationellt sett unika modellen med att ge sändningstillstånd till en ideell förening bör avskaffas. Det finns såväl demokratiskäl som yttrandefrihetsskäl likväl praktiska skäl för detta. Det nuvarande systemet har möjliggjort för vissa aktörer att kunna dominera eller helt ta en frekvens i besittning och därmed utestänga andra. Sändningsrätten bör ges till *en* organisation som ansvarar för respektive sändare och frekvens i respektive kommun. Organisationsformen avser att omöjliggöra att bulvanföreningar lägger beslag på en frekvens. Ideella föreningar, samfund och liknande kan fortsätta sända som medlemmar i en demokratisk uppbyggd sändningsorganisation. För att få sändningsrätten skall organisationen bedriva *en icke vinstutdelande* verksamhet, vilket också är ett avgörande krav för att reklamen skall kunna bibehållas i närradion.

Närradion befrias från föråldrade begränsningar

Det har under kartläggningen inte kommit fram några hållbara motiv för den ursprungliga modellen med en närradio som inte skulle få nå längre än till kommungränsen. Genom organisationsförändringen möjliggörs ett avskaffande av det s.k. *riksförbudet*. Samma program, på bland annat minoritetsspråk, bör utan lagliga hinder kunna utväxlas i programnätverk och sändas fritt i olika delar av landet. En ***öppen lokalradio*** får en rimlig räckvidd och kan bli ett livskraftigt alternativ till public service och kommersiell radio.

Digital radio

Det är av största vikt att närradion redan idag kan börja arbeta med att stegvis utveckla och pröva sig fram med digitala sändningar. Innan man kan påbörja ett försök måste lagstiftningen ändras. Ett tillstånd att sända närradio får idag inte ges till någon som har tillstånd att sända digital ljudradio. En närradiostation måste dock kunna få sända parallellt med bägge tekniker. För att stimulera utvecklingen bör *ett statligt bidrag utgå för investeringar i DAB-teknik*.

Ökad räckvidd för lokal television

All lokal-tv i Sverige sänds enbart via kabel och når därmed inte samtliga hushåll inom respektive sändningsområde. Den totala publikpotentialen för landets 90 icke-kommersiella lokala tv-stationer är ca två miljoner hushåll. En *take away-skyldighet* föreslås d.v.s. *samtliga* kabelnätsägare inom kommunen skall hämta signalen från det lokala kabelsändarföretaget. Sändningsrätt bör ges ett lokalt kabelsändarföretag för samtliga kommuner *inom ett län*.

Ökade krav på teknisk kvalitet och kapacitet

Inför en digitalisering av televisionen i Sverige bör staten överväga åtgärder som garanterar dessa lokala tv-kanaler en fortsatt fullgod distribution i digital form i kabelnäten. *Det utrymme (analog kanal), som bereds ett lokalt kabelsändarföretag i kabelnätet, skall finnas även i digital form om sådant är tillgängligt.* Det finns på större orter ett ökande intresse inom föreningslivet för lokal television. Ytterligare en kostnadsfri kanal i digitala kabelnäten där utrymmet är sex gånger större än nuvarande analoga nät bör provas.

Regional marksänd digital-tv

I det svenska tv-landskapet finns behov av fler *kanaler förankrade i den svenska kulturkretsen* vilket också inkluderar alla medborgare med utländsk bakgrund. I marksänd digital-tv, där en angloamerikansk ensidighet för närvarande dominerar stort, är behovet akut. I sammanhanget bör särskilt uppmärksammas de resurser som de *regionala film- och videoresurscentra* utgör. I varje sändningsområde för marksänd digital-tv bör det finnas ett garanterat utrymme för *lokal eller regional television* som drivs i *icke-vinstutdelande allmännyttigt* syfte med ett mångsidigt regionalt programutbud som kompletterar public service-kanalerna. Dessa sändningsplattformar kan byggas upp gemensamt av föreningsliv, kommuner, landsting, regioner, högskolor och andra icke-kommersiella institutioner.

Medieprojekt med funktionshindrade

Regeringen skall enligt den statliga handlingsplanen för det handikappolitiska arbetet se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer, att skapa ett tillgängligt samhälle och att förbättra bemötandet av funktionshindrade. Intellectuellt har fått en egen och aktiv roll i lokal radio och tv-verksamhet i Köpenhamn, Göteborg och i Malmö. Staten bör utreda frågorna närmare och överväga huruvida en särskild stödordning för medieverksamhet för *funktionshindrade* kan stödjas.

Krisberedskap även i lokal radio

I och med att minoritetsspråken tagit en allt större andel av sändningstiden har frågan fått ökad betydelse. Möjligheter bör även ges de kommuner som vill upprätta beredskapssamverkan med grannkommuner med hjälp av bl.a. gemensam lokal radioverksamhet. För detta krävs bestämmelsen om kommunbegränsning av närradion i radio- och tv-lagen tas bort. Staten bör närmare utreda hur denna sektor kan ingå i samhällets beredskapsplanering.

Staten kan stödja sändningsverksamheten

Staten kan sätta de yttre ramarna för den tredje etermediesektorn utan att för den delen reglera den inre verksamheten. Finansiering av den framtida icke-kommersiella etermediesektorn måste vila på två grundpelare; direkt eller indirekt *offentligt stöd* och *frivilliga insatser* av enskilda och organisationer. Till skillnad mot övriga kultur- och medieområdet har inte etermedierna sedan de etablerades fått något statligt stöd av betydelse. De har länge haft ett ovanligt stort underläge. Ett statligt stöd till icke-kommersiella etermedier bör således komma till stånd. Och detta bör inriktas på *sändningsverksamheten*, inte på *programverksamheten*.

En samlad riksorganisation

bedöms vara en avgörande faktor för att dessa medier skall kunna överleva och utvecklas i Sverige. Ett strukturellt stöd kan innebära att staten främjar bildandet av en *samlad* riksorganisation. Den holländska modellen förefaller härvidlag som bäst lämpad även för svenska förhållanden.

Mediestöd för demokrati, integration och mångfald,

skulle kunna ses som en samlad fortsättning på de skilda statliga insatser som tidigare gjorts på området. I detta skulle ett riktat mediestöd för *publicistiska ändamål* på minoritetsspråk kunna vara en del. Behovet bedöms vara mycket stort vilket också framkom efter brandkatastrofen i Göteborg. Frågan bedöms vara av stor betydelse för samhället och bör bli föremål för en särskild utredning.

Bland andra frågor, som uppmärksammas i rapporten, kan nämnas *demokrati- och folkrörelsearbete, medieutbildning, förhållandet till public service, pliktleveranser och upphovsrättsfrågor*.

Hela rapporten (313 sidor) kan laddas ned från: <http://www.ideosphere.se/public>
Kontakt: christer@hederstrom.se 0733-249750

Detta elektroniska nyhetsbrev har utkommit sedan 1998.
Denna utgåva har distribuerats kostnadsfritt per epost till 2.140 mottagare.
Önskar du inte nyhetsbrevet i fortsättningen så returnera med vändande epost.
Tidigare nyhetsbrev finns på www.oppnakanalen.se/media

Redaktör: **Lisa Hederström**, Ansvarig utgivare: **Mathias Persson**
Redaktionsråd: **Ola Stockfelt & Ted Weisberg**. Teknik & Distribution: **Ideosphere**
Epost till redaktionen: public.access@chello.se